

תהליך הבטחה – שנת ח' | הנהגת השחר | תשפ"ד

שנת ח' בתנועת הצופים מתאפיינת בתהליכים של סיכום ההתפתחות הצופית של החניך. לקראת המעבר שלו לחברות בתנועה. זמני הצופיות נפסקים במסלול האחרון של שנת ח'. המטרה המרכזית של שנת ח' היא פיתוח אחריות אישית, קבוצתית ושבטית אצל החניך/ה. כמו כן, החברה הישראלית-עיסוק מעבר לגבולות השבט. עיסוק בקהילה בפרט ובחברה בכלל ובכך החניך/ה יראו את עצמם כחלק מאותה חברה. חניכי.ות שכבת ח' כבר בוגרים/ות ורוצים/ות לפרוץ את גבולות עולמם וגבולות קבוצתם המקומית. החניך/ה לוקח/ת אחריות כדי להוכיח את עצמו/ה ומחפש/ת דרכים להראות את היותו/ה יוצא/ת דופן. שנת ההבטחה שנה בה החניך/ה מתחייב/ת לעשות כל שביכולתו/ה למען עמו/ה ומולדתו/ה, היא שנה חשובה בחינוך הצופי.

מה מכיל מסמך זה?

- ✓ נוסח ההבטחה
- ✓ למה בכלל עושים הבטחה?
- ✓ קטע השראה - היה נכון – נכון למה?
- ✓ מהי ההבטחה הצופית
- ✓ תהליך ההבטחה
- ✓ תפקיד הראשג"ד והמדריך בתהליך ההבטחה
- ✓ ההישגים נדרשים בסיסים לחניך ח' לפני תהליך הבטחה
- ✓ זמן תוכן לתהליך ההבטחה
- ✓ זמני הכשרה לצוות ח'

נוסח ההבטחה-

"הנני מבטיח/ה הבטחה שלמה
לעשות כל שביכולתי
לשרת את עמי ואת מדינתי,
לעזור לזולת בכל עת,
ולקיים את חוקת הצופה".

למה בכלל עושים הבטחה ?

1. המעבר משבט לתנועה - חיבור לתנועה
2. תהליך אישי: שינוי בתפיסת החניך כחבר בתנועה, חבר בתנועה אומר שהערכים שלי מתכתבים עם הערכים של התנועה ואני מוכן לפעול לאורם. להיות חבר בתנועה אומר שאני מתחבר למטרות ולעשייה של התנועה, למודל של דמות הצופה הבוגר שהתנועה שואפת שנהיה כשנסיים את שנותינו בצופים ואני לוקח על עצמי להתחייב ולהיות חבר בה.
3. תהליך גדודי: מחויבות הגדוד לשבט ולתנועה. מדבר גם על החיבור הבין אישי בתוך השכבה, ההבנה שאני כבר לא הקבוצה הקטנה שהייתי בד' אלה אני חלק מקבוצה גדולה יותר ושהקבוצה הזאת היא "הקבוצה" שלי לפי המודל הצופי, שאני בוחר בה ומתחבר אליה ומבין שאיתה אני הולך להעביר את שאר שנותיי בתנועה. ומשם מתחיל התהליך של השכבה/גדוד למחויבות לשבט ולתנועה
4. הצהרת כוונות לקהילה, למדינה ולחברה כולה – דמות הצופה הבוגר, דמות זו הינו האידיאל שאליו אנו שואפים כתנועה וכחלק מתהליך ההבטחה מתקיים החיבור לדמות הצופה הבוגר וההבנה לציפיה הקיימת ממני כחניך בשכבת ח' בתנועת הצופים.

היה נכון – נכון למה?

מקור הביטוי בתדמית הצבאית היא לקרוא לנערים להיות מוכנים למות בעד מדינתם אם צריך, כדי שבבוא הרגע יוכלו לצעוד בביטחון מבלי לפחד מהמוות. עם הזמן נשכחה המשמעות העמוקה של הביטוי היה נכון והפכה למוטו של הצופים והצופות בעולם. בצופים כיום, יש מפרשים את הסיסמה היה נכון בצורה שכל צופה וחבר בתנועה צריך להיות דרוך ומוכן להתמודד עם קונפליקטים בחייו - קונפליקטים במישור הפיסי והרוחני. המישור הפיסי מתייחס לאותן בעיות שכרוכות בכוח סבל (כל המיומנויות הצופיות המעשיות

נכנסות תחת מישור זה) המישור הרוחני מתייחס לכל הבעיות הדורשות מענה ברמת המחשבה וההגיון, בין השאר נכונות לפתור מצוקות חברתיות קיימות. אין להיות אדיש כלפיהן, אלא להיות דרוך ובעל נכונות לפתור אותן.

מצורף קטע להשראה – [היה נכון – למה?](#)

מהי הבטחה הצופית?

בטקס ההבטחה מבטיח הצופה בשכבת ח לחיות ולפעול עפי עקרונות התנועה. ההבטחה היא עניין רגשי לא פחות מהעניין החומרי שבה. בטקס זה החניך מקבל את התואר "צופה" ומצופה ממנו להזדהות עם העקרונות שעומדים מאחורי ההבטחה הצופית והתהליך המקדים מכל שנותיו בצופים. ברגע שעבר הבטחה – הצופה יכול להצדיע את הבטחת הצופים המסורתית, לפיה החזק מגן על החלש ללא הבדלים של דת, גזע, מין.

תהליך ההבטחה –

שכבת ח' בשבט תעבור פעולות שונות בנוגע להבטחה הצופית והעמקה עם ההגדרה שאליה הם יהפכו- "חבר בתנועה"- זוהי ההבטחה שלהם לשאוף לקיים את ערכי התנועה, ייעודה ולצאת להיות אזרח פעיל בחברה הישראלית – כדמות הצופה הבוגר. לתהליך ההבטחה החניכים צריכים להגיע כאשר הם מוכנים באופן אישי כפרטים ובאופן קולקטיבי כגדוד ועלינו כצוותים להכין אותם בצורה הטובה ביותר. הפעולות יבנו אחת על השנייה ולכן לא חשוב לוודא כי הם אינם מפספסים אף פעולה, משום שזה עלול לקטוע את הרצף עבור החניך ועבור הגדוד. החניכים יפתחו את תהליך ההבטחה בהצהגה של מהי ההבטחה הצופית ומה הדרישות והציפיות מהם על מנת לעבור את ההבטחה. כחלק מהתהליך יצטרכו להוכיח חניכי שכבת ח' את עצמם על ידי השתתפות בתהליך, יצירת משימות מסלול גדודיות, שבטיות וקהילתיות, יראו רצינות לאורך כל התהליך ועמידה בהישגים הנדרשים מהם כיחידים וכגדוד.

מה תפקיד הראשג"ד.ית?

- העמקה במסמך ההבטחה ודמות הצופה הבוגר עם המדריכים והתחייבות לתהליך ההכנה של החניכים.
- הראשגד משמש כדמות מודל לחיקוי ועליו לפעול לאור הערכים של דמות הצופה הבוגר
- הכרות עם תוואי ותהליך ההבטחה
- הכשרת הצוות על תהליך ההבטחה
- ווידוא ומעקב אחר הפעולות – התאמת הפעילויות תוך כדי תוך בחינה ותצפית על הפעילויות והתהליך בהתאם לצרכי הגדוד והצוות
- קביעת יעדים ודרישות יחד עם הצוות על מנת לעבור הבטחה תוך הטלת ספק ובחינה של מצב השכבה מבחינה חברתית ומבחינת מחוייבות לתנועה.

מה תפקיד המדריכ.ה?

- הצבת יעדים ודרישות עבור החניכים על מנת לעבור הבטחה – והצגה בפני החניכים
- פיתוח אחריות ומחוייבות של החניכים לאורך השנה – ויצירת הזדמנויות עבור החניכים למעורבות גדודית/שבטית /קהילתית
- העברת תכני תהליך ההבטחה
- המדריך משמש כדמות מודל לחיקוי ועליו לפעול לאור הערכים של דמות הצופה הבוגר
- בחינת מידת המוכנות של החניכים לסיום התהליך
- יצירת סיכום תהליך הבטחה משמעותי וסמלי עבור החניכים

מה ההישגים הנדרשים הבסיסים על מנת לעבור את תהליך ההבטחה?

- הכרות עם מסמך דמות הצופה הבוגר
- הכרות עם מסמך 10 מידות הצופה
- הכרות עם מסמך ההבטחה הצופית
- משימת מסלול גדודית
- משימת מסלול שבטית – לקיחת חלק משמעותי באירוע פורים השבטי
- לקיחת חלק בתכני תהליך ההבטחה

זמני תוכן לתהליך ההבטחה -

נושא	מיקום הפעילות	הערות
מה הופך קבוצת צופים למשמעותית עבור חברה?	זמן תוכן – מסלול 1	מומלץ להשאיר זמן בפעילות של 30 דק' על זמן פריקה ושיתוף של הגדוד על הגדוד עצמו
האם אני צופה?	זמן תוכן – מסלול 2	הכרות עם הדרגות והסמלים הצופיים
למה קיימת שבועת רופא	זמן תוכן – מסלול 3	
מה מבטיחים בהבטחה צופית?	זמן תוכן – מסלול 3	
מהי דמות הצופה הבוגר?	זמן תוכן – מסלול 3	הסבר שזה אחד מהמסמכים המכונים של תנועת הצופים
מהן מידות הצופה?	זמן תוכן – מסלול 1	
דמות הצופה "המתבגר"	זמן תוכן חיצוני	
למה אני בצופים? ומה הצופים נותנים לי?	זמן תוכן – מסלול 2 נספח נוסף	מומלץ להוסיף מתודה שמתעסקת – בלמה אני בשבט ומה מייחד את השבט שלי
האם אפשר להיות "טהור" במעשים ובדיבורים כל הזמן?	זמן תוכן – מסלול 3	
מה האחראיות שלנו בקבוצה להבטחה	זמן תוכן – מסלול 3	
משפט הבטחה	זמן תוכן – מסלול 3	
איך מקיימים הבטחה אחרי שהבטחתי	זמן תוכן – מסלול 3	ניתן להעביר לפני ההבטחה או אחרי ההבטחה

זמני הכשרה לצוות ח -

זמן הכשרה	מיקום ההכשרה	הערות
למה קיימת שבועת הרופא?	זמן הכשרה	
פתיחת תהליך ההבטחה	זמן הכשרה	
הם לא מוכנים להבטחה	זמן הכשרה	
מה זה משפט הבטחה? איך עושים ומתי – האם לפני ההבטחה או בתחילת התהליך?	זמן הכשרה	עוברים יחד על הפעילות תוכן של משפט הבטחה ובוחנים – האם מתאים לגדוד שלנו? האם לפני ההבטחה או בתחילת התהליך?
איך נראה חניכה. שסיים תהליך הבטחה בשבט שלי?	זמן הכשרה	

טקס ההבטחה

הטקס מהווה שיאו של תהליך אותו עברו החניכים במהלך השנה, טקס הוא אירוע סמלי המורכב מרצף פעולות, המבוצע בסביבה מסוימת ובמחזוריות סדירה, לרוב בעל משמעות עבור המבצע אותו. בטקס ההבטחה כל חניך מתבקש לעשות חושבים לעצמו ולהגיע לבחינה אישית אם הוא מוכן להבטיח.

מהלך הטקס:

1. הבטחה אישית - החניך מקיים את ההבטחה לנגד צוות ההדרכה שלו וחותם על מסמך ההבטחה הצופית.
2. הבטחה גדודית - כינוס של כלל הגדוד לקריאה משותפת ואחידה של נוסח ההבטחה הצופית כגדוד.

נקודות והדגשים:

- האווירה צריכה להיות נעימה, שלווה ונינוחה על מנת לאפשר לחניך לחשוב ולהפוך את הטקס למשמעותי.
- בחירת נוכחים במעמד ההבטחה - צוות, שכב"ג, מרכזים בוגרים, דרג מתנדב
- תפאורה צופית - חשוב להביא סממנים צופיים ולהכין את שטח והמיקום של ההבטחה לפני טקסיות וסמליות - כחלק מתהליך ההבטחה יקיימו החניכים מסדר צופי על חאקי מלא בלבד!
- תיעוד האירוע - להביא גורם חיצוני לצוות שיהיה אחראי לתעד ולצלם את האירוע

משפט ההבטחה

משפט ההבטחה הנו כלי אשר בעזרתו השכבה בוחנת את בשלותה לקבל אחריות ולהפוך מחניכים לחברים בתנועה. חשוב להפוך את אירוע המשפט לאירוע מרכזי ומשמעותי בחיי השבט, יש מקום לשינוי אוירה בשבט, תזכור במסדרים, פרסום, עירוב ראשי השבט. במידה ובוחרים לקיים את משפט ההבטחה יש להתאים אותו לאופי וחוסן השכבה ולזכור שהמטרה היא בחינת השכבה על מנת לשפר ולדחוף אותם קדימה. על השכבה לצאת מפעילות זו כאשר הם מבינים במה הם חזקים ובמה הם צריכים להשתפר.

סממנים לבחינת הבשלות הקבוצתית

מחויבות למסגרת: הגעה בחאקי, הגעה בזמן, נוכחות בפעולות, משמעת.

מחויבות לקבוצה: תרבות דיון, שיתוף פעולה, שיפוטיות חברתית, פתיחות, יכולת העברת משבט חיובי ושלילי להתנהגות בקבוצה (חניך שמעיר לחבר על התנהגות מסוימת).

תוכן ההתעסקות: יכולת התעסקות בתכנים גבוהים, פעילות קהילתית ותרומה חברתית לאורך זמן.

הערות ונקודות למשפט ההבטחה

- האובייקט העומד למשפט אינו חניך אלא הגדוד כקבוצה. אין מקום להעמיד את החניך במשפט ולגרום לו אי נוחות מיותרת.
- יש לבחון את הדמויות המרכזיות והמשמעותיות שירכיבו את צוות השופטים, האם הם מהווים דוגמה אישית במה שנדרש מהחניכים?
- יש מקום להזמין את השכב"ג להיות נוכח במשפט, לכבד בנוכחותו עם חאקי.
- יש לחשוב על אופי המשפט, המקום, התפאורה, חאקי, מוזמנים חיצוניים, טקסיות, איך פני השבט נראה, האם להזמין את הורי החניכים?

שאלות ומחשבות

- האם חניך יכול לבחור לא להבטיח?
בהחלט כן! זו תהיה הוכחה לכך שהחניך עבר תהליך משמעותי, מבין את המשמעות של ההבטחה ולאחר התלבטות – בחר שלא להבטיח. החלטה זו הינה לגיטימית ואין להפעיל על החניך לחץ.
- האם הצוות יכול למנוע מחניך להבטיח אם הוא אינו ראוי בעיניו?
לא, ההבטחה הינה תהליך אישי ולכן תלויה בהחלטת החניך בלבד. המדריך יכול לשקף לאותו חניך שוב את משמעות ההבטחה והמחויבות שהחניך לוקח על עצמו. אם יחליט החניך להבטיח בכל זאת – זכותו! תפקידו של הצוות הוא להניע את השכבה לדאוג ולקחת אחריות על החניכים אשר פחות מחוייבים ולהביא אותם מוכנים יותר להבטחה הצופית.
- טקס ההבטחה הוא טקס ממלכתי?
כמובן שכן. ההבטחה צריכה להיות סוג של מסע שבשיאו החניך חותם על מסמך ובכך מבטיח את הבטחתו. במסע זה, החניך יחשוב, יתלבט, אפשר לשלב תחנות שונות, בהם החניך יתמודד עם דילמות אישיות שנוגעות אליו בלבד או למסגרות השונות אליו הוא משתייך. האווירה צריכה להיות נעימה, שלווה ונינוחה על מנת לאפשר לחניך לחשוב ולהפוך את הטקס למשמעותי וממלכתי.
- החניך מגיע לאתר ההבטחה, בו ממתין הצוות רצוי שיהיה אתר צופי, שבו היא מבצע את ההבטחה וחותרם על מסמך ההבטחה. אין בשום פנים ואופן להתעלל, להשפיל, לנהוג באלימות מילולית או פיזית במעמד מרגש - טקס ההבטחה צריך לעמוד במבחני ההשחרה של תנועת הצופים.

מבחני השחרה

מבחני ההשחרה הם כלי תפיסתי ומוחשי היכול לעזור לחניכים וחניכות לבצע הערכה מקדימה ותהליך של חשיבה ביקורתית כאשר ימצאו עצמם בסיטואציה בה לא בטוחים. זה כיצד לנהוג או להגיב - בסיטואציות בהן הגבולות נתפסים לכאורה כ"אפורים" ולכן שימוש במבחן ההשחרה יכול להכריע בצורה ברורה של שחור ולבן, ולקבל החלטה כיצד לפעול.

נעודד את החניכים. ות להכיר את השאלות ולהשתמש בהם לא רק לפני, כי אם גם לאחר תקרית או אירוע.

השאלות הללו מהוות גם בסיס לשיחה שלנו עם בני ובנות הנוער. המשקפים האלו צריכים להיכנס לכל העיסוק של תנועת הצופים בכישורי חיים, מעין תבנית חשיבה שגם ילד. ה בכיתה ד' יוכלו להפעיל ברשת או בכל סטואציה חברתית האם אני עושה משהו שנכון לי?

- למה אני עושה את זה?
- מה ההשלכות של מה שאני עושה? נוח לי להתמודד עם זה?
- האם הייתי עושה את זה לבד?
- אם ההורים שלי היו יודעים על זה מה הם היו אומרים על זה?
- ממה אני מנסה להימנע? מאיזה תחושה אני מנסה להימנע?

*** אם השאלות העלו אצלי עוד שאלות ורצון לשוחח עם משהו. י בנושא -
תמיד אפשר לפנות למרכז. ת. בוגר. ת.***

